

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Emil Johansson

Förutsättningarna för förbuds föreläggande mot internetoperatörer

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Hanna Pettersson

Termin: VT 2017

Innehåll

ABSTRACT	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
2 EN INTRODUKTION TILL INTERNET	9
3 UTREDNINGEN	11
3.1 Bestämmelsen i svensk rätt	11
3.2 Bestämmelsen i EU-rätt	12
3.2.1 Målet UPC Telekabel	13
3.3 Medverkan till upphovsrättsintrång	18
3.4 Förbudet	22
4 SLUTSATS OCH ANALYS	24
BILAGA A	28
BILAGA B	29
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	30
Källor	
Litteratur	30
Elektroniska källor	30
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	32
Svenska domar	32
EU-domar	32

Abstract

The ISP known as 'Bredbandsbolaget' received a prohibitory order in February 2017 regarding the illicit websites 'The Pirate Bay' and 'Swefilmer'. For the duration of three years, Bredbandsbolaget are now required to block these websites for their customers. The purpose of this thesis is to research what the established law is regarding prohibitory orders issued at ISP's.

The regulation on prohibitory orders of copyright law was added following the Swedish incorporation of the 'Infosoc directive'. Sweden then chose to replace the word 'intermediary' within the directive with 'contribute' in the Swedish copyright law. This study shows that 'contribute' should be interpreted so that it holds the same meaning as 'intermediary' does under EU precedent. The result is that ISP's should be considered as contributors to breaches of copyright law and prohibitory orders may therefore be issued towards them.

However, blocking websites is a very invasive action that conflicts with several fundamental rights. The ISP's freedom to conduct a business, the internet user's right to receive information and the author's right to intellectual property. Is it proportionally sound to block an illicit website, regarding these fundamental rights? The study shows that it is lawful to block illicit websites if a set of criteria are met.

The conclusion is that, following some restrictions, a prohibitory order both may and can be issued against an ISP on the request of the right holder. Lastly, the conclusion of the study is analyzed based on several critical perspectives.

Sammanfattning

I februari 2017 mottog Bredbandsbolaget ett föreläggande om förbud avseende hemsidorna The Pirate Bay och Swefilmer. Under tre års tid måste Bredbandsbolaget nu blockera dessa hemsidor för deras kunder. Syftet med denna uppsats är därför att utreda gällande rätt för förbuds föreläggande mot internetoperatörer.

Den svenska bestämmelsen om förbuds föreläggande inom upphovsrätten tillkom genom införlivandet av Infosocdirektivet. Sverige valde då att byta ut ordalydelsen ”mellanhand” i direktivet mot ”medverka”. Denna utredning visar att begreppet medverka ska tolkas så att det får samma innebörd som mellanhand enligt EU:s rättspraxis. Resultatet blir då att internetoperatörer ska anses medverka till upphovsrättsintrång och således kan ett förbuds föreläggande enligt upphovsrättslagen utfärdas mot internetoperatörer.

Att förbjuda hemsidor på internet är dock en mycket ingripande åtgärd som berör flera grundläggande fri- och rättigheter. Internetoperatörens näringsfrihet, internetanvändarens informationsfrihet och upphovsmannens rätt till immateriell egendom. Är det proportionellt att förbjuda en otillåten hemsida med hänsyn till dessa rättigheter? Utredningen visar att så länge som vissa kriterier är uppfyllda så är det rättsenligt att förbjuda otillåtna hemsidor på internet.

Slutsatsen blir därmed att med vissa begränsningar både får och kan förbuds förelägganden utfärdas mot internetoperatörer på rättighetshavares begäran. Avslutningsvis analyseras utredningens slutsats utifrån flera kritiska perspektiv.

Förord

För all stöttning i uppsatsstressen.

Tack till min familj. Tack till mina klubbkamrater på Real Fighter. Tack till alla uppmuntrande vänner. Tack till Team Chatten för många bra starter på dagen.

Tack till min handledare Hanna Pettersson för värdefull insikt när jag behövde den.

Förkortningar

BrB

DNS

IP-adress

ISP

PMÖD

RB

URL

VPN

Brottsbalken

Domain Name System

Internet Protocol Adress

Internet Service Provider

Patent- och

marknadsöverdomstolen

Rättegångsbalken

Upphovsrättslagen

Virtual Private Network

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Patent- och marknadsöverdomstolen (eller ”PMÖD”) dömde den 13 februari 2017 om förbuds föreläggande mot B2 Bredband AB. Vid hot om vite måste internetoperatören nu blockera hemsidorna The Pirate Bay samt Swefilmer i tre års tid från sina abonnenter.¹

Domen har stor betydelse för den svenska immaterialrätten då den tydliggör hur bestämmelserna som möjliggör ett föreläggande mot en internetoperatör ska tolkas. Patent- och marknadsöverdomstolen är en mycket nyinrättad institution och det här fallet är ett av de första de dömer i. Det finns endast en liten möjlighet för mål att tas upp i HD från PMÖD och i fallet med Bredbandsbolaget så var PMÖD sista instans. Det blir därmed intressant att betrakta domen mot Bredbandsbolaget ur en vägledande synvinkel, trots att den inte är så prejudicerande som en dom från Högsta domstolen.

När vi nu blickar framåt är det intressant att förstå på vilka grunder ett förbuds föreläggande mot en internetoperatör står och vid vilka förutsättningar föreläggandet kan meddelas. Potentiellt har domen öppnat dammluckorna för en rad förelägganden mot svenska internetoperatörer. Frågan om fri- och rättigheter blir därmed intressant. I vilken omfattning kan staten blockera delar av internet utan att de grundläggande fri- och rättigheterna kommer i vägen? Var dras gränsen för vilka hemsidor som innehåller så pass mycket otillåten information att de ska förbjudas? Hundratusentals människor tittar dagligen på upphovsrättsskyddat material på facebook.² Ska internetoperatörer då tvingas förbjuda facebook?

¹ Patent- och marknadsöverdomstolen dom av den 13 februari 2017, Mål nr PMT 11706-15

² <http://www.businessinsider.com/facebook-copyright-infringement-facebook-content-id-celebrities-2015-5?r=UK&IR=T&IR=T>

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är främst att reda ut vad gällande rätt är vid ett förbuds föreläggande mot en internetoperatör. Jag ämnar besvara vilka rekvisiten samt förutsättningarna för ett föreläggande är och hur de ska tolkas och tillämpas i svensk rätt med hänsyn till de EU-rättsliga bestämmelser vi tvingas följa.

Utöver det vill jag reflektera över frågan ur ett vidare fri- och rättighetsperspektiv. Det fria och öppna internet är en fundamental del av det moderna samhället och bör värnas om. Det tycks harmlöst att förbjuda otillåten information, men principiellt innebär det en utveckling mot ett slutet internet. Jag vill därför utreda vilken roll de grundläggande fri- och rättigheterna spelar på rättsområdet.

1.3 Avgränsningar

Denna uppsats är avgränsad så tillvida att jag endast är intresserad av förelägganden *mot internetoperatörer* vid intrång i upphovsrätten. Förelägganden enligt de svenska bestämmelser vi kommer att granska nedan kan meddelas mot *alla* som medverkar till intrång i upphovsrätten, men vi kommer alltså endast att behandla frågan om internetoperatörer.

Vidare så förutsätter jag under alla omständigheter att intrång i upphovsrätten är för handen och att det rekvisitet i bestämmelsen således är uppfyllt. Det är en uppsats i sig att reda ut vad som innebär intrång i upphovsrätten och vi bortser alltså från den.

Slutligen är uppsatsen även avgränsad vad gäller omfattningen som följer av att högsta antalet ord är 7000 och tidsåtgången 10 veckor.

1.4 Metod och material

Metoden som används i denna uppsats är sannolikt vad man skulle kalla rättsdogmatisk. Jag har sammanfattat och granskat olika rättskällor enligt rättskälleläran för att sammanfoga dem i ett större pussel och på så vis försöka besvara vad gällande rätt på området är. I denna uppsats blir den rättskälleliga hierarkin extra tydlig då svensk rätt ska tolkas konformt med EU-rätt. För att granska området har jag då använt mig av sedvanliga rättskällor som riksdagstryck, EU-fördrag, EU-direktiv, domar av svensk domstol, domar av EU-domstolen samt i viss mån, doktrin.

Uppsatsen kan tyckas tom på andra källor än lag- och rättsfallshänvisningar. Det beror på att rättsområdet är mycket nytt och därmed är bl.a. mängden doktrin att tillgå begränsad. För att kompensera avsaknaden av sedvanliga källor har jag därför nyttjat svar- och käromål som inkom till Patent- och marknadsöverdomstolen i samband med ovan nämnda mål mot Bredbandsbolaget. Jag har inte använt inlagorna som källor i utredningen, men det har varit mycket lärorikt och inspirerande att följa båda parter skilda argumentation.

För att i uppsatsens avslutande del på ett mer nyanserat sätt analysera och kritisera rättsområdet lättar jag där på rättsdogmatiken något. Jag har hänvisat till nyhetsartiklar och lagbestämmelser som inte tas upp i utredningen. Tanken med det är att kunna kritisera rättsområdet utifrån material som inte hör till den mer traditionellt avgränsade juridiska metoden i utredningskapitlet.

1.5 Disposition

Inledningsvis kommer jag nu kort att introducera internetoperatörer, internet som tekniskt fenomen samt vad ett förbuds föreläggande medför. Detta för

att skapa en grundläggande förståelse för ett annars tekniskt komplicerat område.

Därefter följer den huvudsakliga utredningen som tar sikte på de bestämmelser som möjliggör ett föreläggande. Inledningsvis redogör jag för bestämmelserna i svensk- och EU-rätt. Därefter försöker jag att kartlägga gällande rätt först vad gäller rekvisitet *medverka* och sedan det efterföljande *föreläggandet* mot en internetoperatör. Hur ett sådant måste utformas och vilka krav det måste uppfylla.

Avslutningsvis ger jag mig på att analysera och kritisera rättsområdet utifrån perspektiv som grundläggande fri- och rättigheter och domstolarnas tolkningar av lagbestämmelserna.

2 En introduktion till internet

Internet består av otaliga nät som är sammankopplade med varandra. På den lägsta nivån är din router hemma ett lokalt nätverk. Ditt lokala nätverk länkas sedan ihop med alla andra lokala hem- och företagsnätverk i samma stad. Därefter kopplas städer och hela länder samman med varandra! Det medför att en signal kan skickas med ljusets hastighet från Juridicum i Lund till USA:s östkust och tillbaka, på endast 140 millisekunder!

Hösten 1969 tändes internets första låga. Det var de två universiteten UCLA och Stanford som sammanlänkades. Två nätverk som tillsammans bildade ett större nätverk. Det dröjde dock ytterligare 20 år innan det moderna internet vi känner idag började etablera sig. Det var mot slutet av 80- och början på 90-talet som de första kommersiella internetoperatörerna dök upp på marknaden. Ett större, snabbare och bättre internet var och är något som gagnar alla. Det förstod så klart även de tidiga internetoperatörerna som arbetade flitigt med att utöka nätverket, gräva nya kablar och upprätta fler kopplingar. Det är viktigt att komma ihåg att när en signal rör sig från Sverige till USA så kan den passera kablar och nätverkscenter som ägs av flera olika aktörer som står ansvariga för nätverkens underhåll och drift. När det gäller internet är det alltså inte lika solklart att det existerar två parter, som i ett sedvanligt rättsligt förhållande, utan det är nästan alltid flera internetoperatörer som medverkar, till medverkan, att en signal når dit den ska. En internetoperatörs verksamhet handlar alltså i grunden om att tillhandahålla tillgång åt sina kunder till det globala nätverket som utgörs av andra internetoperatörer.

Alla hemsidor på internet har en IP-adress. Den skiljer sig inte mycket i funktion från en vanlig bostadsadress. Det är ett sätt för datorn att hitta dit den ska i nätverket. I början av internet fanns endast IP-adresser. Det gick då inte att skriva ”http://facebook.com” för att nå hemsidan, utan man var tvungen att skriva IP-adressen i siffror! För facebook är det

”http://31.13.72.36”. Som ni förstår blir det snabbt en omöjlighet att hålla koll på alla olika hemsidors IP-adresser. Man införde därför DNS, ett system för domännamn. Tack vare det slipper vi alltså memorera en sträng siffror till våra favorithemsidor!

Ett föreläggande om förbud av en viss hemsida innebär att internetoperatören tvingas neka tillgång till hemsidan åt sina kunder. Detta kan man uppnå genom att antingen blockera domännamnet (DNS), IP-adressen eller båda. En IP-adress kan dock inrymma flera tjänster under sig, vilket medför att blockeringsåtgärder mot IP-adresser inte alltid är så tillförlitliga som man önskar. Det är således mer träffsäkert att blockera ett domännamn, än en IP-adress! Förbudet som meddelades mot The Pirate Bay och Swefilmer är en blockering av deras *DNS-adress*, vilket är positivt då det alltså inte drabbar utomstående hemsidor.

3 Utredningen

3.1 Bestämmelsen i svensk rätt

Ett föreläggande om förbud mot en internetoperatör grundar sig på 53 b § Upphovsrättslagen (hädanefter ”URL”). Där stadgas att ”På yrkande av upphovsmannen [...] får domstolen vid vite förbjuda den som vidtar eller medverkar till en åtgärd som innebär intrång eller överträdelse som avses i 53 § att fortsätta med åtgärden”. Som ovan nämnt så förutsätter jag i denna uppsats att intrång i upphovsrätten, såsom det avses i den hänvisade 53 § URL, är för handen. En upphovsman kan alltså yrka om *förbud* mot den som medverkar till en åtgärd som innebär intrång av upphovsrätten.

Bestämmelsen i 53 b § URL införlivades i svensk rätt till följd av det så kallade ”Infosocdirektivet”³ och närmare bestämt dess artikel 8.3. Då direktivet sedan en tid tillbaka är införlivat i svensk rätt så saknar det direkt effekt. Det är alltså den svenska bestämmelsen, enligt den svenska rättsordningen, som i första hand gäller. Enligt EU-rättens praxis⁴ måste vi dock tolka de nationella bestämmelserna direktivkonformt, även om det står i strid med t.ex. de nationella förarbetena.

Sverige genomförde direktivet genom att komplettera lagbestämmelsen i 53 b § URL med att förbuds föreläggandet även får riktas mot den som ”medverkar” till intrånget. Detta som svar från regeringen på Lagrådets kritik att det, med tillämpning av gällande regler, i många situationer var ovisst i vad mån det var möjligt att ingripa med föreläggande mot mellanhänder i syfte att hindra eller begränsa intrång i upphovsrätt.⁵ Vidare så uttalades det i förarbetena att med begreppet medverkan avsågs en

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället

⁴ C-371/02, Björnekulla fruktindustrier

⁵ prop. 2004/05:110 s. 338-41

medverkan i straffrättslig mening objektivt sett och att detta innebar att det krävdes något mer av mellanhanden än själva tillhandahållandet och bedrivandet av leverantörsverksamheten för att ett föreläggande skulle kunna riktas mot mellanhanden. Som exempel på ett sådant straffrättsligt medverkansansvar i vart fall i objektivt hänseende angavs att intrångsgöraren träffat avtal med mellanhanden om rätt att utnyttja dennes serverutrymme och mellanhanden därefter fått konkreta indikationer på att serverutrymmet användes på ett sätt som innebar upphovsrättsintrång.

Enligt denna definition av medverkan i propositionen torde alltså en internetoperatör, som inte har träffat avtal med hemsidan som tillhandahåller otillåten information, inte anses medverka till intrånget! Det har dock passerat några år sedan direktivet genomfördes i svensk rätt och ett särskilt viktigt rättsfall från EU-domstolen har påverkat den direktivkonforma tolkning vi tvingas göra.

3.2 Bestämmelsen i EU-rätt

Artikel 8.3 i Infosocdirektivet lyder: ”Medlemsstaterna skall se till att rättsinnehavare har möjlighet att begära ett föreläggande gentemot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av en tredje part för att begå intrång i en upphovsrätt eller närstående rättighet”. Vi märker här två tydliga skillnader från den svenska bestämmelsen och de är att direktivet använder begreppet mellanhand, till skillnad från den svenska bestämmelsens ”medverkan”, samt att den svenska bestämmelsen endast gäller föreläggande om förbud; medan direktivet lämnar tillvägagångssättet för föreläggandet öppet.

I skäl 59 i ingressen till Infosocdirektivet läser vi att i många fall är det mellanhänderna som har de största möjligheterna att sätta stopp för intrång i upphovsrätten. Rättsinnehavare bör därför ha möjlighet att begära ett föreläggande mot en *mellanhand som i ett nät förmedlar* en tredje mans intrång i ett skyddat verk eller annat alster i ett nät. Bestämmelsen i artikel

8.3 tycks alltså gälla alla mellanhänder i ett nät och den ståndpunkten bekräftar EU-domstolen i UPC-målet⁶ som redogörs för nedan. Enligt samma skäl i ingressen får även medlemsstaterna själva bestämma om villkor och bestämmelser för förelägganden av detta slag i sin nationella lagstiftning, såsom Sverige gjorde vid införandet av medverkans-rekvisitet i 53 b § URL.

Syftet med direktivet är att skapa ett högt skyddsvärde för upphovsrätten. Enligt skäl 11 i direktivet är ett effektivt och strikt system för skydd av upphovsrätten ett av de viktigaste sätten för att se till att den europeiska kulturproduktionen får nödvändiga resurser och för att värna om skapande och utövande konstnärers självständighet och värdighet. I UPC-målet konstateras dock att skyddet för immaterialrätten inte är absolut utan måste vägas mot de andra grundläggande rättigheterna enligt skäl 3 i direktivet och domstolens rättspraxis.

Det absolut viktigaste rättsfallet på området är UPC-målet, som följer nedan. För helhetens skull ska dock Tommy Hilfiger-målet⁷ nämnas. Där konstaterar domstolen att Artikel 8.3 i Infosocdirektivet medför en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa att förelägganden kan riktas mot mellanhänder vars tjänster används för att begå intrång, oavsett mellanhandens eget eventuella ansvar för den omtvistade verksamheten.

3.2.1 Målet UPC Telekabel

Ledande för bedömningen av hur 53 b § URL ska tolkas är UPC-målet. Målet gällde ett fall som i sak var nästan identiskt det i Patent- och marknadsöverdomstolen mot Bredbandsbolaget. UPC Telekabel blev likt Bredbandsbolaget stämnda av rättighetsinnehavare som yrkade på förbudsföreläggande gällande en hemsida som var avsedd till streaming av

⁶ C-314/12, UPC Telekabel

⁷ C-494/15, Tommy Hilfiger

upphovsrättsskyddat material. UPC bestred käromålet och österrikisk domstol begärde förhandsavgörande av EU-domstolen.

Oberlandsgericht i Wien ställde fyra frågor till domstolen, varav två besvarades. Den första frågan gällde om artikel 8.3 Infosocdirektivet ska tolkas så att en person som gör upphovsrättsskyddade alster tillgängliga på nätet, utan tillstånd, ska anses utnyttja tjänster som tillhandahålls av internetoperatören till personer som tar del av dessa alster? Frågan rör alltså rekvisitet för att ett föreläggande ska bli aktuellt. Om internetoperatörer ska anses som mellanhänder eller ej.

Domstolen konstaterar att möjligheten till föreläggande mot mellanhänder i artikel 8.3 finns för att det ofta är mellanhänderna som har störst möjlighet att motarbeta upphovsrättsintrång enligt skäl 59 i direktivet. Samma skäl förtydligar att en mellanhand enligt artikel 8.3 är *den som förmedlar en tredje mans intrång i ett nät*. Domstolen slår därmed fast i p. 32 att internetoperatören med nödvändighet är *delaktig* i varje överföring på internet av det som utgör ett intrång eftersom internetoperatören, genom att ge tillgång till ett nät, gör denna överföring möjlig. Detta resonemang medför att en internetoperatör i liknande fall hädanefter alltid ska betraktas som en *mellanhand* vars tjänster utnyttjas av en tredje part för att begå intrång i en upphovsrätt eller närstående rättighet i den mening som avses i artikel 8.3 Infosocdirektivet!

Slutsatsen ovan ska inte påverkas av att det saknas ett avtalsförhållande mellan internetoperatören och den som begår intrånget. Ett sådant krav på avtalsförhållande framgår nämligen inte av ordalydelsen i artikel 8.3 eller någon annan bestämmelse i direktivet och inte heller av direktivets syfte, skriver domstolen. Intressant nog kommenterar inte domstolen den lexikala betydelsen av ordet "intermediary" ("mellanhand" i den svenska versionen av direktivet) som enligt Oxford English Dictionary⁸ betyder "A person who

⁸ <https://en.oxforddictionaries.com/definition/intermediary>

acts as a link between people in order to try and bring about an agreement; a mediator”. En ”länk” mellan personer anser jag låta åtminstone snarlikt ett avtalsförhållande. Oavsett betydelsen av ordet ”intermediary” så konstaterar domstolen att ett krav på avtalsförhållande inte hade varit förenligt med direktivets syfte att skapa en hög skyddsgrad för upphovsmän.

Slutsatsen ska inte heller påverkas av huruvida internetoperatörens kunder *faktiskt* tagit del av det upphovsrättsskyddade materialet eller ej. Detta då bestämmelsens syfte inte enbart är att förbjuda intrång att upphöra, utan även förhindra att nya begås. Domstolen konstaterar att det inte går att förhindra att nya intrång begås om man först måste visa att de redan har begåtts. Föreläggandet ska inte endast få intrång att upphöra, utan även förhindra att nya begås, eller åtminstone göra det svårt att få tillgång till otillåten information!

Den andra frågan som domstolen besvarade berör om det är förenligt med unionsrätten, särskilt med den avvägning mellan de berördas grundläggande rättigheter som krävs enligt denna, att rent allmänt förbjuda en internetleverantör att ge kunderna tillgång till en webbplats, vars innehåll uteslutande eller till en betydande del gjorts tillgängligt utan rättsinnehavarens tillstånd, om internetleverantören kan undgå vite för överträdelse av förbudet genom att visa att den har vidtagit alla rimliga åtgärder?

Rätten framhåller inledningsvis att direktivet ska införlivas i nationell rätt och att medlemsstaterna enligt skäl 59 i ingressen får reglera villkoren för föreläggandet samt vilket förfarande som ska följas. Dessa nationella regler, samt domstolarnas tillämpning av dem, måste dock vara *förenliga med de begränsningar som följer av unionens grundläggande rättigheter*, enligt skäl 3 i ingressen. Bedömningen av huruvida ett föreläggande förordnat enligt nationell rätt är förenligt med unionsrätten ska göras med beaktande av bland annat de krav som följer av skyddet av de tillämpliga

grundläggande rättigheterna, i enlighet med Artikel 51 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (hädanefter ”stadgan”).

Enligt EU-domstolens tidigare rättspraxis⁹ ska medlemsstater vid införlivande av direktiv, när grundläggande rättigheter står i motsättning mot varandra, utgå från en tolkning av direktivet som gör det möjligt att göra en rimlig avvägning mellan de olika grundläggande rättigheterna som skyddas. Vid genomförandet av införlivandeåtgärderna, i detta fall bestämmelsen om föreläggande, ska myndigheter och domstolar inte bara tolka sin nationella rätt på ett sätt som är direktivkonformt, utan även se till att den inte grundar sig på en tolkning av direktivet som skulle stå i strid med de grundläggande rättigheterna, eller andra allmänna principer i unionsrätten såsom proportionalitetsprincipen.

Vid mål om förbuds föreläggande mot internetoperatörer så är det tre rättigheter som berörs. För det första upphovsrätt och närstående rättigheter som ska skyddas enligt artikel 17.2 i stadgan, för det andra den näringsfrihet internetoperatörerna åtnjuter enligt artikel 16 i stadgan samt för det tredje internetanvändarnas informationsfrihet, vilken skyddas i Artikel 11 i stadgan. Domstolen drar därefter slutsatsen att ett förbuds föreläggande begränsar näringsfriheten!

Näringsfriheten omfattar bland annat rätten för varje företag att, inom ramen för de begränsningar som följer av det ansvar som företag har för sina egna handlingar, fritt disponera över sina ekonomiska, tekniska och finansiella resurser; och ett förbuds föreläggande hindrar detta. Eftersom föreläggandet medför en möjlighet för internetoperatören att själv välja vilken åtgärd som ska vidtas för att intrången ska upphöra så begränsas dock inte näringsfriheten lika mycket som om rätten hade valt exakt vilken teknisk metod eller dylikt som ska användas för att blockera hemsidan. Domstolen fortsätter sitt resonemang och framhåller att eftersom internetoperatören

⁹ C-275/06, Promusicae, p. 68

genom att vidta alla rimliga åtgärder kan undgå ansvar för intrången så medför även detta att näringsfriheten begränsas mindre.

Vidare konstaterar domstolen att när internetoperatörer mottar ett föreläggande och väljer vilka tekniska åtgärder som ska vidtas för att följa förelägandet måste internetoperatören respektera internetanvändarnas grundläggande rätt till informationsfrihet. De åtgärder som internetoperatören vidtar måste vara välriktade i den mening att de måste vara ägnade att få intrånget att upphöra, utan att åtgärderna påverkar internetanvändare som nyttjar internetoperatörens tjänster för att på ett tillåtet sätt få tillgång till information. *Ett ingrepp från internetoperatören i internetanvändarnas informationsfrihet skulle inte vara motiverat i förhållande till det eftersträvade målet* menar rätten. Om förbudsförelägandet begränsar tillåten information så är förbudet alltså inte motiverat. Det framgår inte av Artikel 17.2 i stadgan att rätten till immateriell egendom är absolut. En avvägning måste alltså göras och här har domstolen kommit fram till att ett överdrivet förbud kränker informationsfriheten mer än det skyddar upphovsrätten.¹⁰

För att värna om informationsfriheten så måste även internetanvändarna som berörs av ett förbud ha möjligheten få sin rättighetskränkning prövad enligt nationella processrättsliga regler. Domstolen säger att det är nödvändigt att kunderna kan pröva sin sak i domstol, annars hade de grundläggande rättigheterna varit ett hinder. Jag skrev därför till Bredbandsbolaget, som mottog förbudsförelägandet i Sverige, och till deras juristers kännedom så har ingen av deras kunder begärt att få intrånget prövat.¹¹ Att bedriva rättslig process och hävda sin rätt till informationsfrihet kan bli mycket kostsamt för en privatperson. Man kan därmed ifrågasätta domstolens argument i att informationsfriheten skyddas genom att kunderna kan få sin rätt till den prövad. Möjligheten till prövning i domstol skiljer sig från att faktiskt driva frågan i domstol.

¹⁰ För ett liknande resonemang se: C-70/10, Scarlet Extended, p. 43

¹¹ Se Bilaga A

Slutligen konstaterar domstolen att det inte är uteslutet att verkställigheten av ett föreläggande inte leder till att intrånget helt upphör. Inte heller är det helt uteslutet att det inte finns någon teknik som gör det möjligt att helt hindra intrången eller att denna teknik i princip inte kan användas. Detta skulle innebära att vissa vidtagna åtgärder eventuellt skulle gå att kringgå på ett eller annat sätt, säger domstolen.

Föreläggandet måste till sist vara tillräckligt effektivt för att säkerställa ett verkningfullt skydd av äganderätten till immateriell egendom. Det innebär att åtgärderna måste hindra, *eller åtminstone göra det svårt att få*, otillåten tillgång till alster och i betydande utsträckning avhålla kunderna från att ta del av otillåtet tillgängliggjorda alster. Även om de åtgärder som vidtagits för att verkställa ett föreläggande inte är ägnade att leda till att intrånget i rätten till immateriell egendom helt upphör, kan de följaktligen ändå anses förenliga med kravet på en rättvis avvägning mellan samtliga tillämpliga grundläggande rättigheter.

3.3 Medverkan till upphovsrättsintrång

I domen mot Bredbandsbolaget behandlar Patent- och marknadsöverdomstolen inledningsvis den lexikala betydelsen av verbet medverka och kommer fram till att den ofta är att bidra, bistå, assistera, hjälpa till eller på annat sätt aktivt delta i en handling eller i ett skeende, men att verbet även kan inbegripa en mer passiv hållning hos subjektet som kan sägas influera eller bidra till något. Rätten medger att även om det i många fall *ligger närmare till hands* att läsa in en mer aktiv handling från en person som ska anses medverka så är det inte uteslutet att en mer underordnad handling, som ligger relativt långt från det centrala skeendet ändå kan betecknas som medverkan i en mer vidsträckt betydelse. Rätten öppnar alltså upp för att ordet medverka även ska inbegripa mer passiva handlingar, såsom att endast förmedla tillgång till internet i ett nät.

Begreppet medverkan är väl definierat inom den svenska straffrätten till följd av den straffrättsliga legalitetsprincipen. I 23 kap. 4 § BrB stadgas att ansvar som i denna balk är föreskrivet för viss gärning skall ådömas inte bara den som utfört gärningen utan även annan som främjat med *råd eller dåd*. Vidare stadgas att ”Detsamma skall gälla beträffande i annan lag eller författning straffbelagd gärning, för vilken fängelse är föreskrivet”. När vi i straffrättslig mening säger att gärningsmannen medverkade till brottet så är det denna ”främjande” medverkan som avses. Är det samma begrepp som avses i 53 b § URL? Låt oss utreda.

Upphovsrättslagen är en civilrättslig lag i grund och botten men 53 b § är placerad i 7 kapitlet URL som handlar om ansvar och ersättningsskyldighet m.m. I kapitlet används straffrättslig terminologi med begrepp som uppsåtliga och av oaktsamhet. 53 § URL, som är kapitlets första bestämmelse, stadgar att den som begår intrång i upphovsrätten ska dömas till böter eller fängelse i högst två år. Då den straffbara gärningen är belagd med fängelse ska 23 kap. 4 § BrB tillämpas och således följer alltså att även medverkan till upphovsrättsintrång är straffbart enligt ovan.

53 b § URL gör det möjligt för domstolen att ”förbjuda den som vidtar eller medverkar till en åtgärd som innebär intrång eller överträdelse som avses i 53 §”. De åtgärder som domstolen får förbjuda är alltså de straffbara intrång i 53 § som nämndes ovan och som vi konstaterade omfattas de av det straffrättsliga medverkansbegreppet i 23 kap. 4 § BrB. Det ligger alltså nära till hands att tolka begreppet medverkan i 53 b § URL enligt den straffrättsliga innebörden i 23 kap. 4 § BrB. Icke att förglömma är dock att bestämmelsen i 53 b § URL är en civilrättslig bestämmelse som gäller vitesföreläggande, vilket är ett offentlighetsrättsligt och ej straffrättsligt tvångsmedel. Viteskommittén¹² underströk dock i sitt betänkande från 1982 likheten mellan straff och vite och skrev att:

¹² SOU 1982:21 s. 25

[d]et moderna vitet skiljer sig från straffet främst genom att viteshotet riktar sig mot en viss person medan straffhotet har generell räckvidd .../.../... Svensk rätt har länge intagit den ståndpunkten att vite inte kan föreläggas där straff redan finns stadgat. Härigenom har man velat undvika vad som skulle kunna uppfattas som en orättvis dubbelbestraffning om både vite och straff utdömdes för samma förseelse.

Detta synsätt återspeglas i 53 § URL som stadgar att den som har överträtt ett vitesförbud enligt 53 b § inte får dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet. Till sist kan vi även tillägga att talan om vitesföreläggande visserligen handläggs enligt rättegångsbalkens bestämmelser om tvistemål, men en efterföljande talan om utdömande av vite handläggs däremot enligt bestämmelserna i rättegångsbalken i fråga om åtal för brott för vilket svarare brott än böter inte är föreskrivet. Detta följer av 8 § lag (1986:206) om viten, som då ytterligare visar på hur nära vite och straff står varandra; framförallt i upphovsrättslagens 7 kap. Även i förarbetena till genomförandet av Infosocdirektivet framgår det att med begreppet medverkan avsågs en medverkan i straffrättslig mening objektivt sett.¹³

Sammantaget ser vi alltså dels att 53 b § hänvisar till sådana intrång enligt 53 § där det straffrättsliga medverkansbegreppet *ska* användas och dels att straff och vite anses vara så lika att båda inte får dömas ut för samma händelse, samt att talan om utdömande av vite ska handläggas enligt straffrättsliga regler och att förarbetena hänvisar till det straffrättsliga begreppet. Det finns alltså ett antal belägg för att det mer begränsade och väldefinierade straffrättsliga medverkansbegreppet ska användas vid tolkningen av 53 b § URL.

¹³ prop. 2004/05:110 s. 338-41

Samtidigt finns även det som talar för att ett vidare medverkansbegrepp ska användas. Visserligen är det så att 53 b § URL hänvisar till intrång som är straffbelagda, men bestämmelsen i sig rör ett offentlighetsrättsligt tvångsmedel och inte ett straffrättsligt sådant. Vidare ser vi att även om 7 kap. URL använder straffrättslig terminologi till viss del så är terminologin i 53 b § URL snarare av civilrättslig karaktär vilket överensstämmer med att bestämmelsen gäller just vitesförbud.

Min samlade uppfattning är att det straffrättsliga medverkansbegreppet bör användas vid en strikt svensk tolkning. Som vi nu ska se spelar det dock ingen roll. Som tidigare nämnt så har EU:s medlemsstater nämligen en skyldighet att tolka de nationella bestämmelserna som tillkommit till följd av ett direktiv, direktivkonformt. Skyldigheten att tolka den nationella rätten direktivkonformt följer av EU-domstolens rättspraxis och medför att vi kan bli tvungna att tolka den svenska rätten direktivkonformt även om det står i strid med de svenska förarbeten.¹⁴ Eftersom att bestämmelser i direktiv som huvudprincip inte har direkt effekt utan förutsätter att direktivet införlivats måste den nationella domstolen dock vid den direktivkonforma tolkningen ta hänsyn till enskilda parter berättigade intressen att kunna förutse vilka de rättsliga följderna kan tänkas bli i ett enskilt fall. Alltför vidsträckta tolkningar, eller tolkningar i strid med den nationella bestämmelsens ordalydelse, kan strida mot kravet på rättssäkerhet.¹⁵ Således finns det alltså en gräns för den direktivkonforma tolkningen.

Den gränsen nås dock aldrig i målet mot Bredbandsbolaget då Patent- och marknadsöverdomstolen slår fast att eftersom EU-domstolen i UPC-målet konstaterat att en internetoperatör är att anse som en mellanhand enligt direktivets ordalydelse så måste en internetoperatör anses medverka till intrång enligt upphovsrättslagen. En annan tolkning hade inte varit direktivkonform. Den direktivkonforma tolkningen överensstämmer

¹⁴ C-371/02, Björnekulla fruktindustrier

¹⁵ Hettne m.fl., EU-rättslig metod – Teori och genomslag i svensk rättstillämpning, 2011, s. 189 f.

visserligen inte med de svenska förarbetena men inryms fortfarande i bestämmelsens ordalydelse vad gäller verbet medverka och således strider det inte mot rättssäkerheten att tolka ordet i dess vidare betydelse.

Slutsatsen blir att verbet ”medverka” i 53 b § URL ska tolkas enligt dess vidare betydelse, vilket innebär att internetoperatörer är att anse som medverkande till upphovsrättsintrång och således kan ett förbudsföreläggande riktas mot internetoperatörer.

3.4 Förbudet

Enligt artikel 8.3 i Infosocdirektivet ska medlemsstaterna se till att rättsinnehavare har möjlighet att begära ett *föreläggande* gentemot mellanhänder och enligt skäl 59 i ingressen till direktivet får medlemsstaterna själva reglera villkor och bestämmelser för föreläggandet. Som ovan nämnt har Sverige reglerat ”villkor” genom att tillägga bestämmelsen om medverkan. Vi förutsätter i denna uppsats att intrång i upphovsrätten är för handen och som ovan konstaterat så ska internetoperatörer anses medverka till intrången. Frågan som kvarstår är därmed hur de grundläggande fri-och rättigheterna påverkar föreläggandets utformning, inkluderat omfattning, tidsbegränsning samt om det i första hand ens är proportionellt att blockera hela hemsidor på internet. Dessa frågor är i princip redan besvarade ovan under UPC-målet men jag tänker härunder försöka sammanfatta dem.

Likt tolkningen av medverkan ovan måste vi även tolka bestämmelserna om själva föreläggandet direktivkonformt och i enlighet med EU-rätten. Det följer av skälen 3 och 11 i ingressen att direktivet ska skapa ett högt skyddsvärde för upphovsrätten, men att grundläggande rättigheter ska beaktas och enligt EU-domstolens rättspraxis ska vid tolkningen av direktivet en rimlig avvägning göras mellan de tillämpliga grundläggande

rättigheterna.¹⁶ Domstolen vägde kränkningen av informationsfrihet samt näringsfrihet mot rätten till immateriell egendom och konkluderade att så länge endast otillåten information förbjuds så är det proportionellt att förbjuda den på internet. Utöver frågan om proportionalitet så ska ett föreläggande inte enbart få intrång att upphöra utan även förhindra nya, eller åtminstone försvåra deras uppkomst.

Det är dessa förutsättningar vi måste ta i beaktning när vi utformar det svenska föreläggandet enligt 53 b § URL. Den svenska lagstiftningen skiljer sig dock från direktivet i att upphovsrättslagen endast föreskriver *förbud* som åtgärd mot intrång, till skillnad från direktivets allmänt hållna *föreläggande*. Möjligtvis är det ingen skillnad mellan de två begreppen då förbud kan vara den enda metoden att få intrång att upphöra och förhindra, eller åtminstone göra det svårt för, nya. Patent- och marknadsöverdomstolen ställer sig bakom den tanken då de i domen mot Bredbandsbolaget inte ser att det finns någon annan teknisk lösning än blockad för att förhindra internetoperatörens kunder tillgång till den otillåtna informationen, utan att filtrera eller övervaka informationen, vilket inte är tillåtet.¹⁷

För att ett förbuds föreläggande som meddelas enligt 53 b § URL ska överensstämma med Infosocdirektivets syfte och samtidigt inte strida mot grundläggande fri- och rättigheter torde därmed följande, kort sammanfattade, krav ställas på föreläggandet:

Föreläggandet ska vara ändamålsenligt och effektivt. Det får därmed endast medföra att otillåten information förbjuds. Föreläggandet ska även syfta till att inte enbart få intrången att upphöra, utan även förhindra nya, eller åtminstone göra det svårt att få tillgång till otillåten information.

¹⁶ C-275/06, Promusicae, punkt 68

¹⁷ C-70/10, Scarlet Extended SA, p. 35–54

4 Slutsats och analys

Således har vi utforskat de stora frågorna på området och konstaterat att en rättighetsinnehavare kan begära ett förbuds föreläggande mot en internetoperatör enligt 53 b § URL. Detta som följd av att EU-domstolen framfört att internetoperatörer deltar i alla överföringar på internet och därför ska internetoperatörer anses medverka till upphovsrättsintrång enligt svensk rätt. Föreläggandet måste dock vara proportionellt i avvägningen mellan skyddet av rättighetshavarens immateriella egendom samt medborgarnas informationsfrihet och internetoperatörens näringsfrihet. Föreläggandet får därför endast förbjuda otillåten information på internet.

Mitt intresse för området som uppsatsämne väcktes tre dagar efter att Patent- och marknadsöverdomstolens dom mot Bredbandsbolaget publicerades. Det var den konkurrerande internetoperatören Bahnhofs VD Jon Karlung som kritiserade domen. Jon ansåg att det ska vara möjligt för myndigheterna att stänga ner hemsidor med otillåten information, men det är inte internetoperatörernas uppgift att agera polis. Internetoperatörer är brevbärare i Jons mening och inte medverkande till intrång i upphovsrätten¹⁸. Jag delar Jons uppfattning om internetoperatörens roll och inledningsvis delade jag även hans kritik mot Patent- och marknadsöverdomstolen. Däremot har jag nu insett att praxis från UPC-målet är mycket tydlig och att PMÖD därmed var relativt låsta i sin bedömning av fallet. Det fanns inte utrymme att tolka medverkansbegreppet samt frågan om proportionalitet direktivkonformt och samtidigt nå en annan slutsats än i UPC-målet. Med det sagt vill jag fortfarande rikta kritik mot PMÖD på en punkt. Huvudprincipen för den sedan 1 september 2016 nyinrättade Patent- och marknadsöverdomstolen är att tvistemål inte går att överklaga. Domstolen kan dock tillåta att ett avgörande överklagas till Högsta domstolen om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta

¹⁸ <http://digital.di.se/artikel/det-har-ar-dodsryckningar-fran-industrin>

domstolen, enligt 3 § Lag (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar. I fallet mot Bredbandsbolaget tillät PMÖD inte parterna att överklaga till HD. Jag menar att om inte det första målet där ett förbuds föreläggande riktas mot en internetoperatör, i egenskap av tredje man, är av tillräckligt prejudicerande värde för att tillåtas överklaga till HD – vilka mål är då det? Att parterna tillåts överklaga innebär inte att målet garanterat kommer att prövas i HD. Jag har därför svårt att se varför PMÖD hittills öppnat ventilen till HD i endast två av 37 dömda mål.¹⁹ Högsta domstolens arbetsbörda kan ju knappast påverkas nämnvärt av att maximalt 35 mål extra överklagas till dem. Men vad vet jag. Många bäckar små.

I UPC-målet resonerar EU-domstolen om internetoperatörens näringsfrihet. Domstolen konstaterar då att eftersom internetoperatören *genom att vidta alla rimliga åtgärder kan undgå ansvar* för intrången så medför det att näringsfriheten ska anses mindre kränkt. Jag stödjer inte domstolens resonemang i detta. Enligt domstolens egen slutsats vet vi att internetoperatörer anses vara mellanhänder vid *alla* intrång som begås på nätet. Oavsett avtal, oavsett om intrång faktiskt begås av kunderna. Om internetoperatörer saknade möjlighet att undgå ansvar så hade internet inte funnits. Då hade internetoperatörerna alltid varit ansvariga för alla intrång på internet. Om det inte hade drivit dem i konkurs och kollapsat internet så hade det åtminstone resulterat i ett mycket mindre öppet internet än det vi har idag, vilket jag anser vara nästan lika dåligt. Möjligheten för internetoperatörer att undgå ansvar är således ett måste för att internet ska existera. Jag menar inte att domstolens resonemang nödvändigtvis är felaktigt, utan jag menar att det är irrelevant enligt ovan.

Jag delar uppfattningen att det bör vara möjligt för myndigheter att vidta åtgärder mot otillåten information på internet. Till skillnad från EU-domstolen anser jag det dock inte proportionerligt att tvinga internetoperatörer att vidta dessa åtgärder då internetoperatörerna inte har

¹⁹ <http://www.brandnews.se/sa-har-tanker-pmod-respektive-hd-domarna>

något att göra med intrången mer än att de ser till att nätverken är sammankopplade och fotonerna flödar.

Vi tvingar inte Trafikverket att förbjuda uppfarten till Hells Angels klubblokal för att det begås otillåten verksamhet där. Vi tvingar inte Telia att förbjuda telefonsamtal från klubblokalen och inte heller tvingar vi posten att sluta leverera brev till lokalen. Av någon anledning tvingar vi dock en internetoperatör att förbjuda åtkomst till en hemsida de inte har något att göra med, samtidigt som alla andra svenska internetoperatörer fortsätter att tillåta åtkomst till hemsidan.

Kritisera mig och säg att jag för *de lege ferenda*-argumentation. Jag menar dock att EU-domstolen lika gärna hade kunnat nå slutsatsen att internetoperatörer inte ska betraktas som mellanhänder och oavsett det, slutsatsen att ett föreläggande mot en tredje man, som internetoperatörer är, inte är proportionerligt. Det står i skäl 59 i ingressen till direktivet att mellanhänder oftast har störst möjlighet att få intrång att upphöra och att en mellanhand är den som i ett nät förmedlar en tredje mans upphovsrättsintrång. Tolkningen i UPC-målet bygger på att ”nätet” som avses i skäl 59 är internet som helhet. Jag anser att den tolkningen inte är självklar. Det nät som avses i direktivet måste nödvändigtvis inte vara internet. Det kan snarare vara en metafor för ett avtalsförhållande parter och mellanhand emellan såsom den svenska propositionen till 53 b § URL exemplifierade vad medverkan *skulle* innebära, innan den direktivkonforma tolkningen. Enligt den tolkning av Infosocdirektivet som jag förespråkar kan internetoperatörer inte anses vara mellanhänder och därmed kan de inte heller tvingas förbjuda delar av internet. Det är märkligt att EU-domstolen, som annars har varit en beskyddare av integritet på internet, valde tolkningen som leder till ett mer stängt internet.²⁰

²⁰ Se bl.a. målen C-203/15 och C-698/15 där EU-domstolen slår fast att Sverige inte kan tvinga internetoperatörer till obegränsad datalagring.

Avslutningsvis vill jag komma med ett förslag på hur förelägganden som inte är förbud hade kunnat utformas. Som ovan nämnt medgav Patent- och marknadsöverdomstolen att de inte kunde se något annat alternativ än förbud för att intrången i upphovsrätten ska upphöra och för att nya ska förhindras, eller åtminstone försvåras. Jag håller med domstolen i deras resonemang, men om vi ponerar att kravet endast var att intrång ska försvåras och inte tvunget upphöra eller förhindras. I sådana fall kan ni se mitt förslag på utformningen av en sådan åtgärd i *Bilaga B*! Jag har där inspirerats av hur Microsoft hanterar användare som vill nå oönskad information, med risk för virus. Ett föreläggande om min föreslagna åtgärd anser jag hade varit proportionerligt att rikta mot internetoperatörer, även om de inte betraktas som mellanhänder. Så länge hemsidan i fråga har visats bestå till uteslutande del av otillåten information. Mitt förslag hindrar ju nämligen ingen från att ta del av internet. Förslaget gör det bara lite svårare att nå otillåten information och informerar tydligt kunden att det är brottsligt att ta del av hemsidans material!

Bilaga A

Emil Johansson Fri, May 12, 2017 at 1:30 PM

To: press@bredband.com

Hej,

Emil Johansson heter jag och jag skriver just nu kandidatuppsats på juristprogrammet i Lund om er tvist i PMÖD.

UPC-domen som var avgörande i er tvist ställer krav på att "de nationella processrättsliga reglerna föreskriver en möjlighet för internetanvändarna att göra gällande sina rättigheter vid domstol efter det att internetleverantören vidtagit åtgärder för verkställande".

Min fråga till er är:

Är ni medvetna om någon av era kunder har gjort gällande sina rättigheter vid domstol och s.a.s. "överklagat" intrånget mot deras informationsfrihet?

Med vänliga hälsningar,

Emil Johansson

press@bredband.com Fri, May 12, 2017 at 3:31 PM

To: Emil Johansson

Hej Emil,

Tack för ditt mail. Jag har tagit din fråga vidare till vår legal-avdelning och det svar jag kan ge dig är:

Nej, vi är inte medvetna om att någon kund skulle ha åberopat någon sådan rättighet.

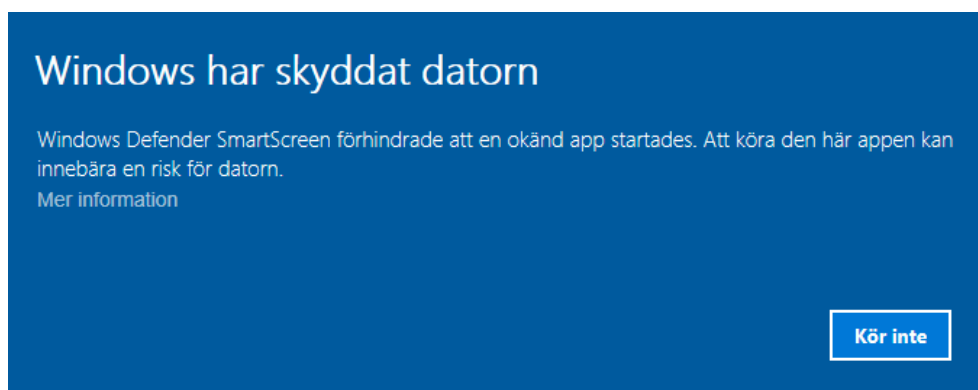
Hälsningar

Niclas Bergervik, Bredbandsbolagets Presstjänst

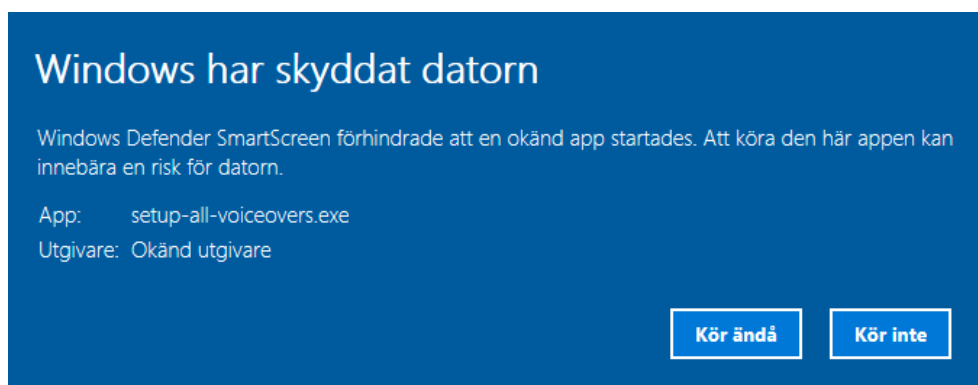
Bilaga B

Förslag till mindre ingripande åtgärd för internetoperatörer:

Vid försök att nå en icke önskvärd hemsida möts kunden av en skärm där kunden förslagsvis informeras om att informationen på hemsidan är otillåten och att det innebär ett intrång i upphovsrätten som kan leda till böter och fängelse! Det finns bara en tydligt klickbar knapp och den leder till att man lämnar hemsidan. För att nå hemsidan måste kunden trycka på den mindre synliga ”Mer information”.

Efter att kunden tryckt ”Mer information” möts kunden av en andra skärm där det återigen informeras om att informationen på hemsidan är otillåten. Först vid denna andra skärm kan kunden ta sig vidare till hemsidan med otillåten information, men möjligheten att lämna hemsidan kvarstår.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Prop. 2004/05:110, Upphovsrätten i informationssamhället - genomförande av direktiv 2001/29/EG, m.m.

SOU 1982:21, Ett effektivare vite

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället

Litteratur

Hettne m.fl., *EU-rättslig metod – Teori och genomslag i svensk rättstillämpning*, andra upplagan, 2011

Elektroniska källor

<https://en.oxforddictionaries.com/definition/intermediary> Hämtad den 12 maj 2017

<https://www.lifehacker.com.au/2016/12/how-to-bypass-isp-blocking-of-the-pirate-bay-and-other-torrent-sites-for-free/> Hämtad den 21 maj 2017

<http://www.businessinsider.com/facebook-copyright-infringement-facebook-content-id-celebrities-2015-5?r=UK&IR=T&IR=T> Hämtad den 22 maj 2017

<http://digital.di.se/artikel/det-har-ar-dodsryckningar-fran-industrin> Hämtad
den 22 maj 2017

<http://www.brandnews.se/sa-har-tanker-pmod-respektive-hd-domarna>
Hämtad den 22 maj 2017

Rättsfallsförteckning

Svenska domar

Patent- och marknadsöverdomstolens dom av den 13 februari 2017, Mål nr
PMT 11706-15

EU-domar

C-314/12, UPC Telekabel

C-371/02, Björnekulla fruktindustrier

C-494/15, Tommy Hilfiger

C-275/06, Promusicae

C-70/10, Scarlet Extended